

Raul Andrzej Kosta, Teresa Marcinów

"Konflikty – kolonializm – fundamentalizm w przestrzeni bliskowschodniej", Raul Andrzej Kosta, Toruń 2013 : [recenzja]

Wschodnioznawstwo 7, 373-375

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Raul Andrzej Kosta, *Konflikty – kolonializm – fundamentalizm
w przestrzeni bliskowschodniej*,
Europejskie Centrum Edukacyjne, Toruń 2013, ss. 186
(Teresa Marcinów)**

W minionym roku ukazała się nakładem wydawnictwa „ECE” monografia: *Konflikty – kolonializm – fundamentalizm w przestrzeni bliskowschodniej* autorstwa dr Raula Andrzeja Kosta. Praca jest kolejną książką dotyczącą problematyki bliskowschodniej opublikowaną przez politologa. Warto wspomnieć, że autor jest specjalistą w zakresie badań nad terroryzmem, bezpieczeństwem narodowym oraz wnikliwym obserwatorem wydarzeń z kręgu kultury europejskiej i amerykańskiej. Te ostatnie, poczynione w odniesieniu do świata arabskiego stanowią podstawę dla analizy stosunków pomiędzy cywilizacją zachodu a regionem bliskowschodnim. Jest to kolejna na polskim rynku wydawniczym pozycja zgłębiająca świat arabskiego centrum kulturowo-cywilizacyjnego.

Publikacja ta zasługuje na uwagę, ponieważ ukazuje ważką tematykę uwarunkowań kulturotwórczych rejonu tyleż fascynującego, co budzącego niepokój, kuszącego magią orientu, a niekiedy przerażającego. Autor walczy skutecznie ze stereotypami i powierzchownym traktowaniem tematu.

Nie trzeba zadać sobie wiele trudu by znaleźć inne pozycje poruszając tę tematykę. Niektóre z nich to opracowania dłuższe, bardziej wnikliwe, do nich zaliczyć można między innymi: *Współczesny Iran. Źródła i konsekwencje rewolucji* N. R. Keddie, inne to opracowania krótkie, przedstawiające problematykę kultury arabskiej w wąskim spektrum oglądu, filtrującą szeroką tematykę bliskowschodnią przez pryzmat jednego aspektu. Do takich prac zaliczyć można na przykład: *The Crisis of Islam. Holy War and Unholy Terror* B. Lewisa.

Tematyka bliskowschodnia wydaje się być ważką, ponieważ geopolityczny i kulturowy obszar krajów arabskich to bliskie sąsiedztwo europejskiego ośrodka cywilizacyjnego. Jak słusznie zauważa Leopold Seidler to „góry Pindos i Olimp” stanowią geograficzną barierę sytuującą niegdysiejszą Grecję w obszarze wpływów Azji Mniejszej.

Monografia R. A. Kosta zawiera pięć rozdziałów, jest opatrzona wstępem, zakończeniem, podsumowaniem w języku angielskim i wykazem bibliograficznym dokumentów, materiałów źródłowych, monografii i opracowań.

W pierwszym rozdziale, noszącym tytuł *Uwarunkowania konfliktów na tle religijnym na Bliskim Wschodzie*, autor sygnalizuje zasadniczą trudność pojawiającą się w burzliwej historii świata arabskiego, a dotyczącą utrzymania religijno-politycznej dominacji. Zasadniczy powód niepowodzenia zaprezentowany już od pierwszych stron książki, to brak sprawności w funkcjonowaniu innym niż „podbój”. Autor rozwija później tę myśl stanowiącą jedną z głównych tez książki.

W opisie uwarunkowań tytułowych konfliktów autor sięga w odległe historycznie obszary i proponuje czytelnikowi wyważone *resumé* z obszernej historii podbojów arabskich. Po tej lekturze odbiorca może czuć się odpowiednio wprowadzony w temat i zasobny w zbiór najważniejszych faktów pozwalających na prowadzenie własnych dociekań. Ten aspekt również pojawia się na dalszych stronicach monografii. Szczególnym zainteresowaniem cieszy się opis zderzenia islamu z chrześcijaństwem i przebiegu krucjat, które stanowią egzemplifikację „walki na wyniszczenie” prowadzonej przez dwie odmienne wizje świata. Autor wskazuje na pewne dramatyczne napięcie w relacji między przedstawicielami odmiennych cywilizacji, nieustanny podział na my i oni.

Rozdział drugi, pt. *Kolonializm europejski jako element zwycięstwa w rywalizacji cywilizacyjnej na linii chrześcijaństwo – islam*, to refleksja wokół zapoczątkowanego w pierwszym rozdziale tematu wojny i próba analizy motywów jakimi kierowała się europejska ekspansja kolonialna prowadząca do hegemonii światowej. W tym wypadku można powiedzieć, że w wielości tkwiła moc przetrwania. Główne przyczyny dzisiejszej trwałości zachodniej cywilizacji to, zdaniem autora, mobilność i ekspansywność. Mogą one jednak stracić na znaczeniu gdy zaniedbany zostanie dialog międzycywilizacyjny, jedno z istotniejszych zadań jakie stoi przed współczesnością.

W trzecim rozdziale, o tytule *Narodziny fundamentalizmu muzułmańskiego i nacjonalizmu arabskiego*, badawcze wysiłki R. A. Kosty koncentrują się na analizie genezy państwowości i budowaniu tożsamości narodowej w krajach arabskich. Poczynione na początku rozdziału odwołania do takich filozofów jak T. Hobbes czy G. W. F. Hegel w kontekście funkcji pełnionych przez państwo wymagałyby większego omówienia. Autor skupia się jednak na przedstawieniu jedynie kilku poglądów i przechodzi do tematu wolności w odniesieniu do cywilizacji arabskiej. Warto byłoby poszerzyć temat pojmowania i realizowania państwowości w tak odmiennych obszarach kulturowych. Być może okaże się to przedmiotem rozważań kolejnej monografii. Kanwą kolejnych dociekań są próby budowy potęgi arabskiej przez Egipt oraz syryjska działalność równoważąca wpływy Izraela. Przytoczona na początku rozdziału klasyfikacja celów politycznych jako: realne, populistyczne, nierealne, wątpliwe i niezrozumiałe usprawniłaby niejedną dyskusję na tematy polityczne, nie tylko te zawarte w omawianej pozycji, i z pewnością stanowi, poza elementem warsztatu pisarskiego, czynnik ułatwiający odbiór prezentowanego wywodu. Analiza sytuacji wspomnianych krajów jest także cenna

z punktu widzenia bieżących wydarzeń społeczno-politycznych i podnosi walor książki jako pozycji aktualnej. Refleksje omawianego rozdziału dobrze szkicują rozkład sił w rejonie Bliskiego Wschodu i wytyczają linie przebiegu potencjalnych napięć i konfliktów.

Rozdział czwarty, *Państwa arabskie w okresie zimnej wojny i po jej zakończeniu – wybrane przykłady*, to krytyczny namysł nad sytuacją w jakiej znajdowały się i znajdują: Arabia Saudyjska próbująca połączyć władzę religijną i polityczną, Libia starająca się przez czas rządów pułkownika Kaddafiego zapewnić sobie pozycję dominującą i Jordania – kraj pomiędzy nowoczesnością a tradycją, konfliktami a chęcią wprowadzania pokoju. Te trzy przykłady są dobrze dobranymi „punktami widokowymi” na sytuację w regionie. Jej dynamiczny rozwój i wielopłaszczyznowy przebieg są jednymi z głównych trudności czyniących opracowanie pozornie skromniejszym niż jest w rzeczywistości. W tak ograniczonym formacie i na skromnej ilości stron nie sposób umieścić wszystkie wątki i kluczowe okoliczności przebiegu najważniejszych procesów w regionie tak różnorodnym jak Bliski Wschód.

Rozdział piaty, zatytułowany: *Społeczno-kulturowe uwarunkowania funkcjonowania cywilizacji muzułmańskiej* to rodzaj podsumowania głównych okoliczności i cech czyniących z cywilizacji muzułmańskiej to czym jest ona obecnie. Pytanie na które autor stara się odpowiedzieć, to jakie są nadzieje na dialog między cywilizacjami? Poszukując odpowiedzi skłania się ku prezentacji Berberów i Kurdów jako potencjalnych sojuszników i swego rodzaju „łączników” międzycywilizacyjnych. Jest to temat warty rozwinięcia i przeprowadzenia szczegółowej analizy uwzględniającej aspekt prognostyczny.

Książkę zamyka krótka refleksja nad perspektywami dialogu w kontekście różnic społecznych. Ten bardzo ciekawy akcent na końcu publikacji rozbudza apetyt na kolejną przygodę intelektualną związaną z omawianym regionem.

Naszkiecowanie głównych wątków podjętych w książce umożliwiło jednocześnie sformułowanie kilku uwag. Z pewnością historyczne ujęcie tak rozległego obszaru jakim jest Bliski Wschód w krótkiej monografii, jeśli w ogóle możliwe, musi być z konieczności skrótowe i narażone na uproszczenia. Warte podkreślenia jest koncyliacyjne podejście prezentowane przez autora oraz poszukiwanie takiej perspektywy rozważań, która umożliwi prawdziwie dialogiczne porozumienie.

Należy stwierdzić, że książka jest godna polecenia. Naukowiec proponuje ciekawą interpretację poglądów, a do postawionych tez dobiera konkretne przykłady, dzięki czemu dyskurs jest przejrzysty i łatwy w odbiorze.